

TÁJ ÉS DEMOKRÁCIA - AZ EURÓPA TANÁCS EURÓPAI TÁJ EGYEZMÉNYÉNEK AKTUÁLIS HAZAI ÉS NEMZETKÖZI FELADATAI

KINCSES KRISZTINA^{1*}

¹Földművelésügyi Minisztérium, Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály

*e-mail: krisztina.kincses@fm.gov.hu

Absztrakt

Az Európa Tanács Európai Táj Egyezményének végrehajtására kétéves ciklusokkal fogad el intézkedési tervet. Az előadás összefoglalja a 2015. március és 2017. március közötti nemzetközi eredményeket, az Európa Tanács Tájért felelős kormányközi irányító bizottság (Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape – CDCPP), illetve a Táj és Demokrácia munkacsoport által végzett munka eredményeit, annak magyar vonatkozásait, a következő tervezési ciklus célkitűzéseit, rámutatva a 2017-2018 évben elvégzendő hazai feladatokra és hosszabb távú kihívásokra.

Bevezetés

Az Európa Tanács egy regionális nemzetközi szervezet, amelyet a II. világháború után annak érdekében hoztak létre, hogy keretbe foglalja az egyes európai államok számára, hogy milyen általánosan elfogadott szabályok és univerzális elvek alapján alakítsák ki belső működésüket.

Az Európa Tanács lényegében véve az európai társadalom szinte minden jelentős kérdésével foglalkozik: emberi jogok, jogi együttműködés, társadalmi kohézió, határokon átívelő együttműködés, helyi demokrácia, szociális jogok, egészségügy, környezetvédelem, oktatás, kultúra, kulturális örökség, regionális tervezés, média, ifjúság és sport. Ezeken a területeken az Európa Tanács segítséget nyújt a tagállamoknak az általuk vállalt nemzetközi kötelezettségek nemzeti jogrendszerbe való ültetéséhez.

Az Európa Tanácsnak jelenleg 48 tagja van és csatlakozásra nyitva áll minden további olyan európai állam előtt, amely elfogadja a jogállamiság intézményét, továbbá garantálja állampolgárai számára az alapvető szabadság- és emberi jogokat. Az Európa Tanács mércét mutat a földrajzi Európa keretein túl is.

Az Európa Tanács döntéshozó testülete a Miniszteri Bizottság, amely a tagállamok külügyminisztereiből áll. Tanácskozó testülete a Parlamenti Közgyűlés, amelynek tagjait a nemzeti parlamentek jelölik ki. Szintén tanácsadó testületként működik az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa, amely a helyi és regionális

önkormányzatokat képviseli. Az Európa Tanács Nemzetközi Nem-kormányzati Szervezetek (INGO) Konferenciája nemzetközi civil szervezeteket foglal magában, és résztvevői státusszal rendelkezik az Európa Tanácson belül.

A táj és a demokrácia kapcsolódása

Siena városában a Városházán (Palazzo Pubblico) ma is látható Ambroggio Lorenzetti 1330-as években Siena előkelőségeinek megbízásából készült Jó és a rossz kormányzás és ezek hatásai a vidékre (L'Allegoria ed Effetti del Buono e del Cattivo Governo) című három freskóból álló, 6 színteret bemutató sorozata. Ezek a freskók ihlették a Kongresszust az Európai Táj Egyezmény aláírása előtt (Ambroise 2017).

Az Európa Tanács Európai Táj Egyezményét (továbbiakban: Tájegyezmény) a Miniszteri Bizottság 2000. július 19-én fogadta el és Firenzében 2000. október 20-án nyitotta meg aláírásra a tagállamoknak. A Tájegyezmény preambuluma összefoglalja a Tájegyezmény szándékát, hivatkozza és tartalmában jól tükrözi az Európa Tanács az európai közös örökséget jelentő eszmék és elvek megőrzésére vonatkozó törekvését (CET No. 176 2000), és a Tájegyezmény ezen törekvése a nemzetközi jog számára is hivatkozható módon bizonyítható (Prieur és Luginbühl 2017).

Nemzetközi eredmények 2015-2017

A Tájegyezményért – tíz egyéb egyezmény mellett – a *Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape* (továbbiakban: CDCPP) kormányközi irányító bizottság a felelős.

A CDCPP 4. ülésén (Strasbourg 2015. június 1-3.), tudomásul véve az Európai Táj Egyezmény részes feleinek 8. konferenciájának (Strasbourg, 2015. március 19-20.) jelentését, a CDCPP egy ad hoc döntés-előkészítő munkacsoport létrehozását határozta el.

A *Táj és Demokrácia* nevű ad hoc munkacsoport (továbbiakban: TD) 2015. októberben ült össze először, áttekintette Tájegyezmény CDCPP által támogatott 2015-2017 évi munkaprogramját, megvitatta a feladatok tartalmát és azok ütemezését. A TD működése során a következő fő területeken készített döntés-előkészítő dokumentumokat:

- Tájegyezményhez kötődő rendezvények szabályzata, gyakorlati szervezési segédlet;
- Tájegyezmény részes felek konferenciájára hivatalos európai és regionális (nemzetközi) NGO-k paraméterei és jogosultságai;
- A Tájegyezmény végrehajtását segítő workshopok,
- Ajánlástervezetek a Miniszteri Bizottság részére (a táj, a Tájegyezmény, a demokrácia, az emberi jogok, és a fenntartható fejlődés összefüggésében)

Az Európa Tanács döntéseit, illetve azt megelőzően a TD, a részes felek konferenciája és a CCCPP tevékenységét szakértői munka is nagyban támogatja:

- Európa tanácsi szakértők által készített tanulmány részleteiben tárta fel, hogy a táj és a Tájegyezmény hogyan járul hozzá a demokráciához és emberi jogokhoz, illetve a fenntarthatósághoz (Prieur és Luginbühl 2017).
- A 8. konferencia felkérése alapján a Konferenciára készült *A részes felek által működtetett, a táj ügyét támogató alapokról* szóló jelentés (Rhiem, 2017). A

Konferencia megállapította, hogy az államok a jelentésben szereplőkön túlmenően is jelentős finanszírozási eszközöket alkalmaznak, amelyek hatással vannak a tájra. A Konferencia kérte a Titkárságot, hogy készítsen iránymutatásokat az egyezmény részes felei számára arról, hogy hozzanak létre a táj ügyét támogató nemzeti alapot.

- A vizsgált időszakban megtörtént az *Európai Táj Egyezmény végrehajtását segítő egyes finanszírozási lehetőségekről* szóló 2009-ben készült jelentés aktualizálása (Gotzmann et al. 2017).
- A tagországok számára hiánypótló az elsősorban tervezési módszertani hivatkozásokat és ezek alapján kidolgozott eljárási irányelveket tartalmazó szakértői munka (Di Battista 2017).

Az Európa Tanács Európai Táj Egyezményének 9. konferenciáján (továbbiakban: Konferencia) a részes felek és nemzetközi NGO-k nyilvánosan hozzáférhető nyilatkozatot tettek kétéves tevékenységükről. A Konferencia megállapította, hogy a felek az Európai Táj Egyezmény végrehajtásában jelentős előrelépéseket tettek nemzeti, regionális és helyi szinten; és megvitatta a szakértők és TD által készített dokumentumokat.

Mindezek alapján a Konferencia a CDCPP útján ajánlásokat terjeszt fel a Miniszteri Bizottság elé: Tájegyezményben meghatározott tájszemlélet hozzájárulása a demokráciához és az emberi jogok gyakorlásához a fenntartható fejlődés szempontjából; továbbá Tájegyezményben meghatározottak szerinti részvétel a tájpolitikák kialakításában és a végrehajtásban.

Nemzetközi kihívások 2017-2019

A Konferencia a 2017-2019 időszakra szóló munkaprogramjában a következőket fogadta el:

1. Az Európa Tanács Európai Táj Egyezményről szóló kétévenkénti konferencia megszervezése;
2. Legalább egy Európa Tanácsi műhelytalálkozó az Európai Táj Egyezmény végrehajtására;
3. Az Európa Tanács Információs Rendszerének (ELC L6) fenntartása és a működtetés 3. fázisának elindítása a részes felek politikáira vonatkozó nemzeti és regionális jelentések elkészítésével;
4. A *Council of Europe Landscape Alliance Award* égisze alatt az Európa Tanácsi Tájdíj pályázati fordulók és a kapcsolódó műhelytalálkozók megszervezése;
5. További tematikus jelentések és ajánlások készítése a természeti, vidéki, városi és városkörnyéki területekre a kiemelkedő, valamint az átlagos, illetve degradálódott tájakra (beleértve az édesvizeket és tengeri területeket is);
6. „Táj, jogok és felelősség mindenki számára” elnevezésű szakértői részvételű munkacsoport létrehozása a CDCPP és a Miniszteri Bizottság számára készítendő ajánlástervezetek megalkotására;
7. A fenntartható fejlődés témakörei (a környezet, a társadalom, a gazdaság és a kultúra), a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság közötti szinergiák előmozdítása;
8. Hozzájárulás a fenntartható fejlődés globális vitáihoz (az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrendje és az élőhelyek).

A Konferencia a munkaprogram megvalósítását szolgáló intézkedési terv részeként áttekintette a 2017-2019-ra tervezett rendezvényeket, kiadványokat, kutatási témákat. A tervezett jelentések az alábbi témákat dolgozzák fel:

- A vidéki táj;
- Jó gyakorlatot jelentő védett területeken kívüli projektek;
- A városkörnyéki táj és az életminőség;
- Új energiák, mint kihívás;
- Táj integrálása a szakpolitikákba;
- A tájat érintő jog összehasonlítása az ELC L6 alapján;
- Tájobszervatóriumok és egyetemek hálózatának létrehozása;
- A táj és az ökoszisztéma-szolgáltatások.

Hazai eredmények 2015-2017

A Konferencián a 2015. március és 2017. március közötti időszak számos hazai eredménye közül – Európai Táj Egyezmény Nemzeti Koordinációs Munkacsoport által jóváhagyott mandátum szerint – az alábbiak kerültek nemzetközi nyilatkozatba:

- Az Európai Táj Egyezmény végrehajtására vonatkozó 17. budapesti műhelykonferencia megszervezése;
- Az Európa Tanács Európai Tájdíj 4. pályázati fordulójának ünnepélyes díjátadó ünnepségének megszervezése;
- A 2017. évi Magyar Tájdíj pályázat kiírása, értékelése, a díjátadás előkészítése;
- Nemzetközi pályázati dokumentáció benyújtása 5. Európa Tanácsi pályázati fordulóra;
- „Az ország tájkarakter alapú térképezése, tipizálása, a tájkarakter-védelem közép- és hosszú távú eszközrendszerének meghatározása” feladatát magába foglaló KEHOP projekt indítása;
- Az ELC L6 feltöltésének teljesítése;
- A 2017-2026 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Tájstratégia kormány általi elfogadása.

Hazai kihívások 2017-2019

A Tájegyezmény végrehajtásának 2017-2019 időszakra vonatkozó fő hazai feladatai az alábbiak szerint összegezhetők:

1. Hazai feladatot jelent egyrészt az eddigi feladatok folytatása, illetve a szerzett tapasztalatok szerinti továbbfejlesztése, különös tekintettel az Európai Táj Egyezmény Nemzeti Koordinációs Munkacsoport kormányhatározat szerinti működtetése és a Magyar Tájdíj pályázati rendszer hatékony és átütő erejű gondozása.
2. A Konferencia által elfogadott vagy útjára indított ajánlások új feladatokat hoznak, vagy a régi feladatok újragondolását igénylik.
 - A Miniszteri Bizottság ajánlásait magyar nyelvre szükséges átültetni, és ajánlott a Konferencia jelentéseinek, a kapcsolódó szakértői dokumentumok, vagy az egyes országok által bemutatott jó gyakorlatot jelentő útmutatók, segédletek fordítása is.

- Lehetőségeket és felelősséget is jelentő kihívás, hogy a Konferencia a 2017-2019 időszakra magyar alelnököt választott.
 - A Konferencia felhívta a részes feleket az ELC L6-ben maradt hiányzó részek kiegészítésére és az adatok validálására. Az ELC L6-ben a Magyarországra vonatkozó kérdőív feltöltöttsége és validáltsága elérte azt a mértéket, amely alapján az Európa Tanács honlapján megjelennek a magyar adatok, azonban többek között a felsőoktatás kérdései is csak alapszinten lettek megválaszolva. A felsőoktatási intézmények autonómiája miatt a kérdőívben szereplő adatok a kormányzat számára közvetlenül nem hozzáférhetők. A kérdőív részletesebb feltöltése a felsőoktatási intézmények önkéntességen alapuló adatszolgáltatási segítségével, az adatszolgáltatás mértékében bővíthető.
 - A Konferencia felhívta a részes feleket, hogy a Tájegyezmény 9. cikke szerint tegyenek lépéseket ösztönözzék a határokon átnyúló együttműködést helyi és regionális szinten, és ahol ez szükséges, közös, a tájat érintő programokat állítsanak össze és valósítsanak meg.
3. A Tájegyezmény végrehajtására 2013-ban elfogadott *Munkaprogram az Európai Táj Egyezmény végrehajtására a Firenzében, 2000. október 20-án kelt, az Európai Táj Egyezmény kihirdetéséről szóló 2007. évi CXI. törvény alapján 2013–2017 (2013) című dokumentum lejáratának, illetve a 2017-2026 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Tájstratégia (2017-2026) (2017) elfogadásának figyelembevételével mindezen feladatokra intézkedési tervet kell megfogalmazni.*

Összegzés - Üzenet

A Tájegyezmény szellemiségének megfelelően, az egyezmény hazai végrehajtásában valós igény mutatkozik a tájökölógiai tudás és ismeret szakpolitika általi megismerésére, egyúttal szükséges és hasznos a kormányzati szakpolitikai kívánalmak megismertetése a kutatók számára. Az aktív kommunikáció, a részvételi alapú szakmai döntéshozatal közös érdekünk, társadalmi jóllétünk alapja. A kutatás ismerteti a kutatók számára a kihívásokat és lehetőségeket, a kutatások kapcsolódási lehetőségeit, másrészt a Tájegyezmény felelősei üzenetként kérik a kutatók visszajelzését, amennyiben hozzá tudnak járulni a felvázolt társadalmi kihívások megoldásához.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti a konferenciaszervezőket, hogy a táj iránti fogékonyság növelésével aktívan hozzájárulnak a Tájegyezmény 6. cikkének végrehajtásához és külön köszönet illeti a szervezőket, hogy ennek érdekében e nem tipikus témát is a rendezvény programjába befogadta.

Irodalomjegyzék

- 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozat a 2017–2026 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Tájstratégiáról
- 1189/2012. (VI. 11.) Korm. határozat az Európai Táj Egyezmény Nemzeti Koordinációs Munkacsoport létrehozásáról

2007. évi CXI. törvény a Firenzében, 2000. október 20-án kelt, az Európai Táj Egyezmény kihirdetéséről

Ambroise, R. (2017): Designing agricultural landscapes for harmonious, sustainable territorial development. 9th Council of Europe Conference on the European Landscape Convention, Strasbourg, 23-24 March 2017 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016807049e9>

CET No. 176 European Landscape Convention adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 July 2000 and opened for signature by its Member States in Florence on 20 October 2000

Di Battista V (2017): Report "Towards a grammar for European landscapes" 9th Council of Europe Conference on the European Landscape Convention, Strasbourg, 23-24 March 2017 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016807049f6>

Gotzmann D. – De Prado D. F. – Prosvietin D. – Oberhofer J. (2017): Update of the report of "Selected funding opportunities to support the implementation of the European Landscape Convention" 9th Council of Europe Conference on the European Landscape Convention, Strasbourg, 23-24 March 2017 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016807049e7>

<http://www.coe.int/en/web/portal/home>

<http://www.coe.int/en/web/cdcp-committee/home?>

<http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/strasbourg/HU/>

<http://www.termeszetvedelem.hu/>

https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx

Munkaprogram az Európai Táj Egyezmény végrehajtására a Firenzében, 2000. október 20-án kelt, az Európai Táj Egyezmény kihirdetéséről szóló 2007. évi CXI. törvény alapján 2013–2017 http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Taj/ETE_munkaterv_201303012VEGLEGES_web.pdf

Nemzeti Tájstratégia (2017-2026) 2017

http://www.kormany.hu/download/8/ff/f0000/Nemzeti%20T%C3%A1jstrat%C3%A9gia_2017-2026.pdf#!DocumentBrowse

Prieur M. - Luginbühl Y. (2017): Conceptual Report for reference "Landscape and the European Landscape Convention's contribution to democracy, human rights and sustainable development", 9th Council of Europe Conference on the European Landscape Convention, Strasbourg, 23-24 March 2017 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016807049f3>

Rhiem V. (2017): REPORT "Experiences of Public Landscape Funds" 9th Council of Europe Conference on the European Landscape Convention, Strasbourg, 23-24 March 2017 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016807049e5>

